

9 Ιουλίου 2013

Βοηθός Συνήγορος: Μαίρη Κοτρωνιά
Ειδικόί Επιστήμονες: Θεοδώρα Βούλγαρη
Χρυσούλα Ζαχαριάδου

Προς
Τον Υπουργό Οικονομικών
Κύριο Γιάννη Στουρνάρα
Νίκης 5-7
101 80 ΑΘΗΝΑ

Θέμα: Θέσπιση ορίου ακατάσχετου μισθωμάτων που αποτελούν μοναδικό εισόδημα του οφειλέτη του Δημοσίου

Αξιότιμε κύριε Υπουργέ,

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει εξετάσει σειρά αναφορών από πολίτες των οποίων μοναδικό εισόδημα αποτελεί η είσπραξη μισθώματος από ακίνητο και οι οποίοι διαμαρτύρονται επειδή επιβλήθηκε, για οφειλές τους προς το Δημόσιο, κατάσχεση εις χείρας του μισθωτή του συνολικού ποσού του ενοικίου που αυτοί εισπράττουν, με αποτέλεσμα **να στερούνται το μοναδικό βιοποριστικό τους μέσο.**

Ι. Σύμφωνα με τον Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων (ΚΕΔΕ- ν.δ. 356/1974) επιτρέπεται για την αναγκαστική είσπραξη οφειλών προς το Δημόσιο η επιβολή κατάσχεσης μισθώματος εις χείρας τρίτου, χωρίς να τίθεται οποιοσδήποτε περιορισμός ποσού. Ωστόσο, όταν η είσπραξη του ενοικίου συνιστά το μόνο βιοποριστικό μέσο για τον οφειλέτη, η κατάσχεση του συνόλου του ποσού αυτού συνεπάγεται αδυναμία κάλυψης των βιοποριστικών του αναγκών και στερεί από τον οφειλέτη την δυνατότητα αξιοπρεπούς διαβίωσης, με αποτέλεσμα να αντίκειται στο άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος και στην αρχή της αναλογικότητας.

Περαιτέρω, σύμφωνα με την πρόβλεψη του άρθρου 30 παρ. 4 του ν.δ. 356/1974, η κατάσχεση μπορεί να περιοριστεί σε μικρότερο ποσό ή ποσοστό μετά από αιτιολογημένη γνώμη αυτού που την επέβαλε.

Ωστόσο, η διάταξη αυτή προβλέπει μόνο την δυνατότητα εκ των υστέρων περιορισμού της κατάσχεσης η οποία έχει ήδη επιβληθεί με συνέπεια να απαιτείται να προβεί ο οφειλέτης σε ενέργειες (αίτηση στον Προϊστάμενο της Δ.Ο.Υ.) για την χορήγηση της μείωσης, ενώ δεν διασφαλίζεται η ομοιόμορφη εφαρμογή του μέτρου. Επιπλέον, προβλέπεται μόνο ο περιορισμός της κατάσχεσης και όχι η πλήρης άρση της, π.χ. σε περιπτώσεις που το εισπραττόμενο μίσθωμα είναι ιδιαίτερα χαμηλό, έτσι ώστε το εναπομείναν μετά τον περιορισμό της κατάσχεσης ποσό να μην αρκεί για την αξιοπρεπή διαβίωση του οφειλέτη.

Για παράδειγμα, σε αναφορά που χειρίστηκε η Αρχή μας, επεβλήθη κατάσχεση του συνόλου του μισθώματος που εισέπραττε πολίτης, ανερχόμενου σε μόλις 255 Ευρώ, ποσό με το οποίο καλείτο να συντηρηθεί η τετραμελής οικογένεια του πολίτη, όλα τα μέλη της οποίας ήταν άνεργα. Ακόμη και η μείωση της κατάσχεσης στο μισό (127,5 Ευρώ) που παρασχέθηκε κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 30 παρ.4 του ν.δ. 356/74, δεν ήταν δυνατό να ικανοποιήσει τον πολίτη, ο οποίος προφανώς δεν θα μπορεί να συντηρήσει την οικογένειά του με μοναδικό μηνιαίο εισόδημα 127,5 Ευρώ.

II. Αναφορικά με το υπό εξέταση θέμα, θα πρέπει να επισημανθούν τα εξής:

A) Δεν αμφισβητείται καταρχήν η ανάγκη εκπλήρωσης του ταμειευτικού σκοπού του φόρου, δηλαδή ο πορισμός δημοσίων εσόδων και η προς το σκοπό αυτό πρόβλεψη διαδικασίας διοικητικής εκτέλεσης και αναγκαστικών μέτρων για την είσπραξη δημοσίων εσόδων χρηματικού χαρακτήρα. Ωστόσο, η εφαρμογή αναγκαστικών μέσων εκτέλεσης θα πρέπει να γίνεται με πνεύμα προστασίας της προσωπικότητας του οφειλέτη, αξία στην πραγματοποίηση της οποίας τείνει ο νομοθέτης, μεταξύ άλλων και με την καθιέρωση «ακατάσχετων», ώστε ο οφειλέτης του Δημοσίου να μην οδηγείται σε οικονομική ή κοινωνική εξόντωση. Ενδεικτικά αναφέρεται το σκεπτικό της αιτιολογικής έκθεσης του σχεδίου νόμου «Προστασία δανειοληπτών και άλλες διατάξεις» (ν. 3714/2008), σύμφωνα με το οποίο η αύξηση του ορίου ακατάσχετου ποσού μισθών και συντάξεων για χρέη προς το Δημόσιο προτάθηκε «για κοινωνικούς λόγους» και κρίθηκε επιβεβλημένη «για την ενίσχυση των μισθωτών και συνταξιούχων με χαμηλά εισοδήματα». Υπό την οπτική αυτή, οι διατάξεις περί ακατάσχετου τέθηκαν μεν προς το συμφέρον του οφειλέτη, αλλά από λόγους ανθρωπιστικούς και κοινωνικούς και συνεπώς ενδιαφέρουν τη δημόσια τάξη¹.

B) Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 31 του ΚΕΔΕ, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 18 παρ. 4 του ν. 3522/2006 και το άρθρο 4 του ν. 3714/2008, δεν επιτρέπεται η κατάσχεση μισθών, συντάξεων και ασφαλιστικών βοηθημάτων που καταβάλλονται περιοδικά, εφόσον το ποσό αυτών μηνιαίως είναι μικρότερο των χιλίων (1.000) ευρώ. Στις περιπτώσεις δε που υπερβαίνει το ποσό αυτό επιτρέπεται η κατάσχεση επί του ενός τετάρτου (1/4) αυτών, το εναπομένον όμως ποσό δεν μπορεί να είναι κατώτερο των χιλίων (1.000) ευρώ.

Ο νομοθέτης - απηχώντας τις κυρίαρχες αντιλήψεις περί πορισμού των προς το ζην με την καταβολή προσωπικής εργασίας - θέσπισε τους σχετικούς περιορισμούς περί ακατάσχετου (π.χ. άρθρο 17 παρ. 2 ΚΕΔΕ, άρθρο 31 ΚΕΔΕ), προκειμένου να προστατευτεί ένα ελάχιστο εισόδημα των ανθρώπων που βιοπορίζονται από την εργασία τους και είναι αναγκαίο για τη συντήρηση των ίδιων και των οικογενειών τους.

Ωστόσο, μεταγενέστερες οικονομικές μεταβολές στην παραγωγική διαδικασία, καθώς και η παρούσα οικονομική συγκυρία (συνθήκες γενικευμένης ύφεσης, υψηλά ποσοστά ανεργίας, μείωση αγοραίας αξίας ακινήτων και μείωση του ύψους των μισθωμάτων, μη δυνατότητα άμεσης εκποίησης ακινήτων και λοιπών περιουσιακών στοιχείων για την ικανοποίηση βιοποριστικών αναγκών κ.λπ.) καθιστούν αναγκαία την προσαρμογή του οικείου κανονιστικού πλαισίου και τη **διεύρυνση της παρεχόμενης περί ακατάσχετου προστασίας, ώστε αυτή να μην περιορίζεται κυρίως σε μισθούς, συντάξεις ή ασφαλιστικά βοηθήματα περιοδικώς καταβαλλόμενα, αλλά να παρέχεται υπό όρους και να καταλαμβάνει και λοιπά μέσα βιοπορισμού οφειλετών του Δημοσίου.**

¹ Η διάσταση αυτή αναδεικνύεται κατά μείζονα λόγο αναφορικά με τις σχετικές διατάξεις περί ακατάσχετου κινητών στα χέρια τρίτου του άρθρου 982 Κ.Πολ.Δ.

Εξάλλου, με πλέγμα πρόσφατων νομοθετικών μέτρων και υπό ψήφιση ρυθμίσεων (ενδεικτικά διατάξεις πρόσφατου νόμου 4152/2013 περί ρύθμισης ληξιπρόθεσμων οφειλών, πρόβλεψη της σύστασης «Συστήματος Μητρώων Τραπεζικών Λογαριασμών και Λογαριασμών Πληρωμών» με το σχέδιο νόμου «Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/16/ΕΕ, Ρύθμιση Θεμάτων της Ε.Λ.Τ.Ε., Αναμόρφωση Οργανισμού του Ν.Σ.Κ. και άλλες διατάξεις») ισχυροποιείται η διαφαινόμενη τάση να διαθέτουν οι φορολογικές/οικονομικές υπηρεσίες πλήρη πρόσβαση στο σύνολο των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη του Δημοσίου (κινητή και ακίνητη περιουσία οποιασδήποτε μορφής), προκειμένου να προσδιοριστεί η πραγματική φοροδοτική ικανότητά του και να διαπιστωθεί η ύπαρξη οικονομικής αδυναμίας .

Κύριε Υπουργέ,

Η πρωτοφανής οικονομική κρίση που βιώνουν η χώρα και οι πολίτες καθιστούν αναγκαία τη λήψη μέτρων για τις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, οι οποίες αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στις στοιχειώδεις ανάγκες διαβίωσης, στις περιπτώσεις κατάσχεσης του, αποδεδειγμένα, μοναδικού εισοδήματος από μισθώματα.

Ενόψει των ανωτέρω, παρακαλούμε να εξετάσετε την δυνατότητα καθιέρωσης εκ του νόμου ενός ορίου ακατάσχετου από το Δημόσιο **των μισθωμάτων όταν αυτά αποδεδειγμένα αποτελούν το μοναδικό εισόδημα του οφειλέτη**, κατά αντιστοιχία (και με την ίδια αιτιολογική βάση) με τα ισχύοντα για το όριο ακατάσχετου επί μισθών, συντάξεων ή ασφαλιστικών βοηθημάτων (άρθρο 31 του ΚΕΔΕ, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 18 παρ. 4 του ν. 3522/2006 και άρθρο 4 του ν. 3714/2008).

Με τιμή,

**Καλλιόπη Σπανού
Συνήγορος του Πολίτη**